ANTALYA KİTABI

Antalya'da Türk-İslâm Medeniyetinin İzleri

—2—

ANTALYA
BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ

ANTALYA KİTABI

Antalya'da Türk-İslâm Medeniyetinin İzleri

–2–

Editör Yardımcıları
Demet SUSTAM
Havana KARA
Zehra SULA

Fotoğraflar
Akın ACAR

Kapak Fotoğrafı
Antalya Kaleiçi Manzarası

PALET YAYINLARI
Mimar Muzaffer Cad. Rampalı Çarşı No: 42 Meram / Konya
Tel. 0332 353 62 27
T.C. KÜLTÜR BAKANLIĞI YAYINCI SERTİFİKASI : 44040

Baskı ve Cilt
Dizgi Ofset

Baskı Yeri ve Yılı
Konya/Eylül 2019

ISBN: 978-605-7600-40-0

Eserde yer alan tüm yazıların sorumluluğu yazarlarına, telif hakları ise Antalya Büyükşehir Belediyesi'ne aittir. İzinsiz basılıp çoğaltılamaz ve kaynak göstermeden alıntılanamaz.

ANTALYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
Yüksekalan Mahallesi, Adnan Menderes Bulvarı, Nu:20, 07310
Muratpaşa/ANTALYA
Tel: (0242) 249 50 00

ANTALYA KİTABI

Antalya'da Türk-İslâm Medeniyetinin İzleri

—2—

Editör Kurulu
Bedia KOÇAKOĞLU
Bahset KARSLI
Diren ÇAKILCI

1207
Antalya'nın Fethi

Antalya'nın Fethi'nin
812. yılına armağan olarak sunulmuştur.

ANTALYA
BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ

KENTLEŞME DİNAMİKLERİNİN SOSYOLOJİK GÖRÜNÜMÜ: ANTALYA İLİ UNCALI MAHALLESİ ÖRNEĞİ

Elif GÜN*

Giriş

"Şehirler yüzyılı" olarak da ifade edilen 21. yüzyılda (Koyuncu, 2009: 23) kentler, tüm hayatımızı kuşatmakta ve kapladığı fiziksel alanın çok daha ötesine uzanan kendisine özgü sosyal, kültürel, siyasal ve ekonomik birçok unsurla özdeşleşen bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Kent, sadece iş ve yerleşim imkânı sunan bir yaşam yeri değil "dünyanın en uzak yerlerini kendine çeken, türlü bölgeleri, insanları ve etkinlikleri bir düzene göre biçimlendiren, ekonomik, siyasal ve kültürel yaşamın öncüsü ve denetleyicisi konumunda olan bir merkezdir" (Wirth, 2002: 78).

Kentleşme, bu süreci açıklayan ve betimleyen en temel kavramlardan birisidir. Siyasi, ekonomik ve kültürel birçok özellikle özdeşleşen kentleşme, toplumsal değişmenin en temel göstergelerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır (Güçlü, 2002:13). Sanayileşme ve modernleşmenin beraberinde getirdiği, ekonominin hizmet ve sanayi alanlarında yoğunlaştığı, uzmanlaşmış ve farklılaşmış bir toplumsal yapının oluştuğu, kent sayılarının ve kentte yaşayan kişi sayısının arttığı, kişilerin davranışlarından kişiler arası ilişkilere kadar yeniden düzenlendiği büyük bir dönüşümü ifade etmektedir (Bal, 2015:106-107). Kısacası kentleşme, bir bölgeyi kent olarak adlandırmamızı sağlayan unsurların ve özelliklerin oluşması ve edinilmesi sürecidir.

Kentleşme, bu süreci beraberinde getiren çeşitli etkenler ve dinamiklerle sıkı bir bağlantı içerisindedir. Bu etkenlerin bir bütünsellik içerisinde değerlendirilmesi dönemin politik, ekonomik ve sosyal koşulları çerçevesinde ele alınmasını gerekli kılar. Çünkü kentler sadece mekânsal değişim olmayıp bu değişimin arka planında yer alan politik, ekonomik, sosyal ve kültürel olayların somutlaşmış bir tezahürü olarak karşımıza çıkmaktadır (Ocak, 1996:32). Bu sebeple bir bölgenin kentleşme aşamalarını, ona eşlik eden toplumsal, sosyal, politik ve ekonomik olaylar bağlamında değerlendirmeden anlamak mümkün değildir.

Türkiye'nin kentleşme süreci, dönemin politik ve toplumsal olaylarından hareketle 1923, 1950 ve 1980 yılları temele alınarak 3 dönem çerçevesinde incelenmektedir (Güçlü, 2002:27-30; Manavoğlu ve Kutlu: 2012:176-179). 1923-1950 yılları Güçlü'nün ifade ettiği üzere kentleşme sürecinin yoğun bir şekilde olmadığı ve nüfusun çoğunluğunun kırlarda yaşadığı bir döneme karşılık gelmektedir. 1950'li yıllardan itibaren görülen ikinci dönem de ise hem ülke nüfusu hem de kentlerde yaşayan nüfus artmaya başlamıştır. Bu dönemde kentte artan iş olanaklarının beraberinde getirdiği göç, kentleşmeyi hızlandırıcı bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır (Güçlü, 2002:27-29). Son aşamada ise Tekeli'nin ifade ettiği üzere 1980 yılında hayata geçirilen 24 Ocak Kararları ve gerçekleşen 12 Eylül ihtilali, ülke tarihine önemli etkilerde bulunmuştur. Ülkenin dışa açılımlı ve diğer ülkelerle ilişkilerini artırmaya yönelik izlediği yeni politik tutum, dünyada gerçekleşen olayların etkisine açık hale gelmesini de beraberinde getirmiştir (Tekeli, 2011:201). 1985 yılından itibaren kent nüfusu kır nüfusunu aşmış ve şehirler arası göçler artmaya başlamıştır (Güçlü, 2002:30-31). Tekeli'nin (2011:171) ifadesiyle "Türkiye'nin kentleşmesi bir insanın yaşamı içine sığmıştır."

* Arş. Gör., Akdeniz Üniversitesi, gun.elif@hotmail.com

Antalya kenti, son 57 yıl içerisinde dünyadaki ve ülkemizdeki kentleşme süreçlerinin etkisinde kalarak çeşitli alanlarda gerçekleşen değişim ve dönüşümlere ev sahipliği yapmıştır (Manavoğlu ve Kutlu: 2012:184). Kentler, küresel, ulusötesi ve teknolojik gelişmeler gibi eğilimlerden etkilediği kadar yerel faktörler ve sosyokültürel farklılıkların da etkisi altında kalmaktadır (Güçlü, 2011:141). Antalya, ulusötesi ve ulusal düzeyde gerçekleşen sosyal ve politik olaylar çerçevesinde kentleşme sürecinin etkisi altına girmiştir. Bununla birlikte kentin her bir bölgesinin –ilçe ve mahalle düzeyinde- kendisine özgü kentleşme dinamikleri olduğu göz önünde bulundurulmalı ve mikro düzeyde de bölgelerin özellikleri ve bölge halkının kentleşme karşısındaki tutumu değerlendirmeye tabi tutulmalıdır.

Bu sebeple, kentleşme sürecinden önce bölgenin tarihî ve coğrafi özellikleri incelenmeli ve nasıl bir değişim ve dönüşüm geçirdiği boylamsal olarak değerlendirilmelidir. Çünkü kentleşme, birden ortaya çıkan bir durum değil, yerel ve bölgesel özellikler temelinde şekillenen, dönemin koşulları ve tarihî sürecin bir sonucu olarak karşımıza çıkan bir dönüşümdür.

Araştırmanın Metodolojisi

Araştırmanın örneği olarak incelenen Uncalı Mahallesi, Antalya ilinin Konyaaltı ilçesine bağlı bir mahalledir. 1990'lı yıllara kadar Konyaaltı ilçesi, Hurma, Arapsuyu, Çakırlar ve Uncalı köyünden oluşmakta (Çimrin, 2006: 221) iken aldığı göçler sebebiyle bölünerek günümüzde 39 mahalleden oluşan bir ilçe haline gelmiştir.

Uncalı, Antalya'nın en son aynı zamanda en hızlı kentleşen mahallerden birisi olması sebebiyle çalışmanın örneklemi olarak seçilmiştir. Bölgenin kentleşme dinamiklerini anlamak amacıyla bölgenin tarihi, sözlü tarih aracılığıyla gün yüzüne çıkartılmış olup, kentleşmeyi ortaya çıkaran ve hızlandıran dinamikler bulgulanmaya çalışılmıştır.

Mekânı "kişisel değerlerin ve yaşama deneyiminin bir yansıması" olarak değerlendiren Asiliskender, onu bu özelliği sebebiyle "canlı bir organizma" olarak nitelendirmektedir. Çünkü "mekanı biçimlendiren yaşayanının kendi varlığı ile fiziksel ve sosyal çevresine karşı tanışıklığıdır" (Asiliskender, 2008:36). Bu temelden hareketle kişilerin deneyimleri ve hatırları referans alınarak, mekânın ve halkın sosyo-ekonomik yapısının geçirdiği dönüşüm sözlü tarih aracılığıyla anlaşılmaya çalışılmıştır.

Sözlü tarih, çeşitli olayların doğrudan bilgisine sahip kişilerin hatıralarının toplandığı (Janesick, 2010:2) bir diğer ifadeyle kişilerin deneyimlerini kendisine konu edinen (Creswell, 2018:70-71) "tarihi kavramsallaştırmanın bir yolu ve bir sosyal bilim yöntemi"dir (Bal, 2018:256).

Sözlü tarih, kişilerin anlatılarının yazıya geçirilmesinin çok daha ötesine geçen bir süreci de içinde barındırır. Sözlü tarih, hem geçmişe ilişkin bilgiye ulaşma yöntemi hem de bilgiye ulaşma sürecinde ortaya çıkan bir "sonuç"tur (Abrams, 2010:2). Bir diğer ifadeyle sözlü tarih, katılımcı ve araştırmacının arasında gerçekleşen ilişki sonucunda ortaya çıkmaktadır (Neyzi, 2004: 10). Anlatıların kaydedilmesinden araştırmacının yorumlama ve yazıya geçirme aşamasına kadar iç içe geçmiş ikili bir sürece karşılık gelmektedir (Neyzi, 2004:10-11).

Değinilmesi gereken bir diğer önemli nokta ise kişilerin anlatılarının sadece hatıralar olarak değerlendirilmemesi gerektiği ve kişinin paylaşacağı şeyler hakkında karar sahibi olduğu, yeniden düzenleyebileceği ve hem geçmiş hem de geleceğin etkisiyle yeniden yaratılabileceği gerçeğidir (Erginsoy, 2006:7-8). Bir diğer ifadeyle sözlü tarih, sadece anlatılanı değil aynı zamanda onların anlatılma nedenlerini ve ne anlama geldikleri gibi durumları da ele almaktadır (Abrams, 2010:1). Benzer bir noktaya değinen Neyzi (1999:8), anlatılanlar kadar anlatılmayanların, suskunlukların ve duraklamaların da sözlü tarih çalışmasında önemli ve anlam yüklü olduğunu ifade eder.

Tablo 1: Katılımcıların Özellikleri

Görüşmeci Kodu	Yaş	Cinsiyet	Doğum Yeri	Uncalı'ya Geldiği Yer	Uncalı'da kaç yıl-dır yaşadığı	Mesleği
A	65	Erkek	Niğde	-	33	Emekli
B	74	Erkek	-	Ankara	38	Emekli
C	67	Erkek	Antalya (Uncalı)	Antalya (Uncalı)	67	Emekli
D	87	Erkek	-	Kırşehir	34	Emekli
E	65	Erkek	Bitlis	Antalya	15	Emekli
F	47	Kadın	Antalya	Antalya	21	Memur
G	56	Erkek	Antalya (Uncalı)	Antalya (Uncalı)	56	Memur ve inşaat sektörü
H	71	Erkek	Antalya	Antalya	41	Emekli
I	71	Erkek	Antalya (Uncalı)	Antalya (Uncalı)	71	Emekli
J	60	Erkek	-	İstanbul	26	Emekli
K	46	Erkek	Antalya (Uncalı)	Antalya (Uncalı)	46	İnşaat sektörü

("-" çizgisi mevcut olmayan bilgileri, sadece "Antalya" yazan alanlar ise Uncalı Mahallesi dışındaki mahalleleri ifade etmektedir.)

Belgelerden temellenen tarihten farklı olarak, olayların gerçekleştiği zaman değil de "sonra ve belleğe referansla" gerçekleştirilen sözlü tarih çalışmaları böylece geçmişin günümüzde değerlendirilmesini sağlar (Neyzi, 2004:10). Tarihsel ve toplumsal düzeyde kişilerin eylemlerini ve anlamlandırmalarını ortaya çıkarabilmemize olanak tanır (Bal, 2018:257). Aynı zamanda sözlü tarih ile elde edilen veriler, gözden kaçmış tarihsel olayların ortaya çıkarılmasını sağlamakla birlikte kişilerin sosyal olay ve olgulara ilişkin düşünce ve görüşlerini anlamamızı sağlayan, bir diğer ifadeyle, "kendimizi (ve birbirimizi) daha iyi anlamamız için bir yol"dur (Neyzi, 1999: 6-7).

Sözlü tarih, hepsi birbirinden farklı olan 4 bölümden oluşmaktadır: Gerçekleştirilen sözlü tarih görüşmesi, görüşmelerin kaydedilmiş hali, bu kayıtların yazıya geçirilmiş biçimi ve elde edilen verilerin yorumlanması (Abrams, 2010:9). Bu temelden hareketle araştırma tasarımı gerçekleştirilmiştir. Öncelikle konu hakkında en zengin bilgi sahibi olan kişilere ulaşılması ve onlar aracılığıyla da diğer bireylere erişilmesi sürecini ifade eden kartopu örnekleme tekniği (Patton, 2002: 237) kullanılarak katılımcılara ulaşılmıştır. Katılımcıların Uncalı tarihi hakkında bilgi vermelerini sağlayacak yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulmuştur. Yerli halkından olan katılımcıların hatırladıkları dönemden itibaren, yerli halkından olmayan katılımcıların ise bölgeye geldikleri tarihten itibaren bilgi vermeleri istenmiştir. Katılımcılara bölgenin tarihsel süreç içerisindeki yapılaşma durumu, göç ve etkileri, bölgedeki kurumlar ve etkileri, eğitim ve ulaşım imkânları, geçim kaynakları ve zaman içinde gösterdiği değişimi ortaya çıkarmaya yönelik çeşitli sorular yöneltilmiştir. Görüşmeler kişilerden alınan izinler doğrultusunda ses kaydına alınmıştır. Ses kaydı alınmayacak kadar gürültülü ortamlarda (kahvehane gibi) gerçekleştirilen görüşmelerde ise not tutularak veriler kaydedilmiştir. Veriler birbirini tekrar etmeye başlayıncaya, bir diğer ifadeyle doyum noktasına ulaşıncaya kadar verilerin toplanmaya devam edebileceği (Glaser ve Strauss(1967)'den aktaran Yıldırım ve Şimşek, 2016:125) temelinden hareketle görüşmeler gerçekleştirilmiştir ve veriler birbirini tekrar etmeye başladığında görüşmeler sonlandırılmıştır.

47 ila 87 yaşları arasında olan toplam 11 katılımcı ile görüşülmüştür. Katılımcılardan 4'ü (C, G, I ve K) bölgenin yerli halkı, diğer 7 katılımcı (A, B, D, E, F, H ve J) ise bölgeye sonradan yerleşen katılımcılardan oluşmaktadır (bkz. Tablo 1). Gerçekleştirilen görüşmeler sırasında alınan ses kayıtları deşifre edilmiş ve notlar halinde tutulan bilgiler bilgisayar ortamında yazılı hale getirilmiştir. Veriler,

kişilerin konuşmalarına sadık kalınarak yazıya geçirilmiştir. Sözlü tarihte veri analizi, elde edilen verilerin kronolojik sırası ve dönüm noktaları dikkate alınarak gerçekleştirilebilir (Creswell, 2018:189-190). Bu temelden hareketle, elde edilen verilerin kronolojik sırası ve bölgenin değişim ve dönüşümünü etkileyen dönüm noktaları temel alınarak analiz gerçekleştirilmiştir.

Bulgular

Katılımcılar, 20. yüzyılın başlarından 1980'li yılların sonlarına kadar Uncalı'nın, günümüz -Konyaaltı ilçesine bağlı olan- Molla Yusuf, Uncalı, Siteler, Uluç, Gürsu Mahallelerinin tamamını, Altınkum ve Akkuyu Mahallelerinin bir kısmını içeren bir bölgeyi kapsadığını ifade etmişlerdir. Çeşitli mahallelere ayrılarak bugünkü sınırlarına ulaşan Uncalı'nın kentleşme sürecinde karşımıza çıkan temel noktalar kronolojik bir sıra içerisinde ele alınmıştır.

Türk-Yunan Mübadelesinden Önce Uncalı

Yerli halkın da içinde bulunduğu katılımcılarla gerçekleştirilen görüşmelerde, Uncalı Mahallesinin tarihine ilişkin bilgiler 20. yüzyılın başlarına kadar uzanmaktadır. Bu durum, Uncalı'nın yerli halkı olarak adlandırılan kesimin 20. yüzyılın başlarında bölgeye yerleşmeleriyle paralellik göstermektedir. Elde verilen anlatılar kronolojik bir sıra ile değerlendirildiğinde ilk belirleyici noktanın mübadele gereğince gerçekleştirilen yer değişimi olduğu görülmüştür. Çünkü anlatılar, mübadele dönemi sonrasından itibaren netlik kazanmaya başlamaktadır.

Katılımcılar, Uncalı bölgesinde büyük bir çiftlik olduğunu ve bu çiftliğin mübadele öncesinde boşaltıldığını ve Selanik'ten gelen Uluç ailesine verildiğini ifade etmişlerdir. Ancak Uncalı çiftliğinin Uluç ailesine verilmeden önceki sahiplerinin kim olduğuna ilişkin tutarlı ifadelere ulaşılamamıştır. Her bir katılımcı işgal döneminde çiftliğin yönetiminin kimde olduğuna ilişkin oldukça farklı anlatılarda bulunmuşlardır. Çiftliğin önceki sahibinin Mısır'dan gelen Araplara ait olduğu söylendiği gibi Rum, Yunanlı ve İngilizlere de ait olduğuna ilişkin farklı anlatılarda bulunmuşlardır.

Karşılaşılan farklı anlatılar sözlü tarihin kendine özgü niteliklerinden hareketle değerlendirilebilir. Bernstein vd.'e göre sözlü tarih belleğe dayanır ve bellek, bireylerin veya bir halkın geçmişinin oluşumunda ve korunmasında oldukça önemli bir işlevi yerine getirmesine rağmen bozulmalara ve yanılmalara karşı da oldukça açıktır (Bernstein vd., 2008: 157-158). Erginsoy'a göre aktarılan hikâyeler doğru ya da yanlış gibi değerlendirmelere tabii tutulmamalı, o şekilde anlatılmasının bir sebebi olduğu görülmeli ve yaşanılan olayın anlatıcı üzerindeki etkisi irdelenmelidir. Toplumbilimcilerin görevinin de bunları açığa çıkarmak olduğunu dile getirmektedir (Erginsoy, 2006:75). Çünkü bellek, her ne kadar bireyin kapasitesi ile ilgili bir durum olarak görülse de toplumsal ve kültürel olaylar çerçevesinde belirlenir (Assmann, 2015: 26-27). Araştırma kapsamında aynı duruma ilişkin farklı anlatılara ulaşılması, geçmişe ilişkin ele alınan bu durumun her bir katılımcı tarafından yeniden düzenlendiğini, değiştirildiğini ve yorumlandığını göstermektedir.

Benzer bir diğer durum ise Uncalı Mahallesinin ismini aldığı katılımcılar tarafından ifade edilen Uncu Ali isimli kişi hakkındadır. Yerli katılımcıların hepsi, Uncalı Mahallesi isminin, mübadele öncesinde de bölgede yaşadığına inanılan Uncu Ali isimli kişiden geldiğini ifade etmişlerdir.

"Uncu Ali burda çiftlikte bir değirmeni varmış. Uncu Ali diye o zamandan geliyi. Uncu Ali de esas, biz Uncalı'ya çevirdik. Esasında buranın şeyi Uncu Ali (C, 67)."

Uncu Ali, un değirmeni işleten, yerli bölge halkından daha önce bölgede bulunduğu düşünülen efsaneleşmiş bir karakter olarak karşımıza çıkmaktadır. Katılımcıların, Uncu Ali'nin kaç yılında ve nerede doğduğuna, kökenleri, ailesinin olup olmadığı, nerede ve kaç yılında öldüğüne ilişkin bilgilere

sahip olmadıkları görülmüştür. Katılımcılar, Uncalı'nın isminin ondan geldiğini ve un değirmeni işlettiğine ilişkin ortak fikir beyan etmekle birlikte bunların dışında herhangi bir ortaklaşa beyanda bulunmadıkları ve birbirinden farklılaşan çeşitli anlatılara sahip oldukları bulgulanmıştır.

"Yörüklerden de değil aslında. Burda çünkü Uncu Ali'nin aslında hiç şeyi yok. Mesela bir İbiklerin çok geniş tabanları var. Molla Yusufların çok geniş tabanları var. Büyük büyük sülalelermiş bizimkiler. Ama Uncu Ali'nin hiç akrabası var mı burda dersen hiç bir tane akrabası yok benim bildiğim, ha benim dedemin de bildiği. Ama Uncu Ali denen bir şahıs var, burda yaşamış […] Ama evlenmiş mi bilen yok, çocuğu var mı yok, kardeşi var mı yok, annesi babası var mı yok. Hani bir duyduğum rivayete göre Türk ama Girit tarafından gelme ee tek başına bu bölgede yaşamış artık şehir efsanesi, efsaneleşmiş bir isim. Uncu Ali bu (G, 56)."

Uncu Ali, katılımcının da ifade ettiği üzere halkın hafızalarında ve Uncalı tarihinde efsaneleşmiş bir figür olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum bizi, Assmann'ın kültürel bellek kavramına götürmektedir. Kişilerin deneyimlerinin ötesine geçerek tarihteki belirli nokta ve durumları ön plana çıkaran kültürel bellekte "sembolik figürler" ön plana çıkmaktadır. Efsanelerin birer geçmişi hatırlama figürleri olduğunu dile getirerek tarih ile efsaneler arasındaki farkı şu şekilde ifade eder:

"Kültürel bellek için, gerçek değil hatırlanan tarih önemlidir. Hatta kültürel bellekte gerçek tarihin, hatırlanan tarihe ve ardından efsaneye dönüştüğü söylenebilir. Efsane kurucu bir tarihtir, bugünü geçmişin ışığıyla aydınlatmak için anlatılan öyküdür. Mısır'dan Çıkış, tarihte gerçekte olup olmadığı bir yana, İsrail'in kuruluş efsanesidir: nitekim Fısıh bayramında tekrar tekrar anlatılır ve halkın kültürel belleğinin bir parçasıdır. Tarih hatırlama yoluyla efsaneye dönüşür. Bu dönüşüm onun gerçek olmaktan çıktığı anlamına gelmez, aksine sürekliliği sağlanmış düzenleyici ve biçim verici bir güç olarak gerçeklik kazanır" (Assmann, 2015: 60-61).

Mübadele Sonrası Uncalı: Sedat Uluç Çiftliği

Katılımcılar tarafından dile getirilmiş olduğu üzere, Yunanistan'ın Serfice bölgesinde yaşayan Uluç ailesi, Balkan Harbinden sonra İzmir üzerinden Türkiye'ye gelmiş ve Muğla'ya yerleşmiştir. Bir süre sonra kendilerine verilen -Selanik'teki topraklarına karşılık olarak- Uncalı bölgesindeki çiftliğe 1920'li yıllarında yerleşmek üzere Antalya'ya gelmişlerdir.

Mübadele sonrasında boşaltılan Uncalı çiftliğinin, Selanik'te yaşayan Türk kökenli bir aileye verildiğini, Atatürk'ün teklifi üzerine Uncalı bölgesine getirildiklerini, 78 yılında o çiftlikte kâhya olarak çalışmaya başlamış bir katılımcı şu şekilde aktarmaktadır:

"Çiftlik Sedat Beylerin derler. Onlar da 3 kardeş. Üçünün çiftliği yani. Onlar Selanik macırı. Atatürk getirmiş onları buraya. Babalarını ben tanımıyom. Reşit Bey varmış babaları. Reşit Bey Selanik'te Atatürk'le tanışırlarmış. Gelin demiş ben sizi Türkiye'ye getireyim. Sizin arazinin birkaç misli fazlasını ben Türkiye'de size vereyim demiş. Onları getirmiş. Hatta bayağı bir yer gezdirmiş. Döşemealtı'nın, ondan sonra bu Serik taraflarını, Boztepe taraflarını. Burayı göstermiş burayı beğenmişler (H, 71)."

Gerçekleştirilen görüşmelerde Uncalı çiftliğinin kaç dönüm olduğuna ve hangi alanları kapsadığına ilişkin katılımcıların farklı farklı ifadelerde bulundukları görülmüştür. Dikkat çeken bir diğer nokta ise ilk çiftlik sahibinin Reşit Bey olduğu katılımcılar tarafından sıklıkla dile getirilmiş olmakla birlikte tüm katılımcıların Sedat Uluç'un çiftliği ifadesini kullanmış olmalarıdır. Sedat Uluç'un ailenin en büyük oğlu olarak çiftliğin yönetimini babasından devraldığı anlatıcılar tarafından şu şekilde dile getirilmiştir:

"Tabi bi aile yani bu esas Reşit Bey ordaki şey. Reşit Bey'in bildiğim kadarıyla […] Tabi o da çocuklarına pay ediyor bu çiftliği (G, 56)."

"Yani o zaman 3 kardeş onlar. Babaları daha önce ölmüş ben bilmiyorum. 3 kardeşi bir kardeş yönetiyormuş çiftliği. Biz Sedat Bey'in çiftliği derdik eskiden (H, 71)."

Katılımcılar aynı zamanda çiftlikte yetiştirilen ürünleri ise şu şekilde dile getirmiştir:

"1940'larda narenciye başladı çiftlikte. Başlamış ben onu bilmem. 52'de doğduğum için, babamızdan anamızdan duyduğumuz ya da komşulardan duyduğumuz bunlar (C, 67)."

"Narenciye üzerine. Birde patlıcan ekilirdi, karpuz kavun da dikilirdi öyle yani (H, 71)"

Yörüklerin Uncalı Bölgesine Gelişi

20. Yüzyılın başlarında çiftlik sahipleri dışında bölgede yörük çadırları olduğu ve çeşitli yörelerden gelen yörüklerin bulunduğu bilgisine ulaşılmıştır. Yerleşik yaşama geçen bu yörüklerin, günümüzde Uncalı'nın yerli halkı olarak adlandırılan kesimini oluşturduğu katılımcılar tarafından ifade edilmiştir.

Yerli halkından olan bir katılımcı, ailesinin Uncalı'ya *"1943'te geldi(C, 67)"*ğini belirtmiştir. Uncalı Mahallesinden nüfusun artmasıyla ayrılan Molla Yusuf Mahallesinin ismini kendisinden aldığı ve aynı zamanda bölgeye gelen ilk yörüklerden olduğu ifade edilen Molla Yusuf şu şekilde anlatılmaktadır:

"Molla Yusuf geliyo buraya ilk. Molla Yusuf da çocuk yaşlarda geliyor Uncalı'ya. Yani bizim araştırdığımız tarihçeye göre yaklaşık 1860-70'lere tarif ediyo […] Genelde yörük kökenli, genelde hep şey yaylalarda. Bizim buranın iklimi, hava iklimi gerçekten 4-5 ay Antalya nemli ve çok sıcak olur yani caydırıcı bir sıcağı olur. Alternatifiniz varsa burda durmaz insanlar. Yaylalara çıkarlar. Genelde hep yayla bağlantısı ya da yayladan buraya göç etmiş insanlar. Yani esas şeyin altında bu yatıyor […] Bizim burda ilk mesleğimiz çiftçilik. Atalarımızın mesleği de çobanlık. Çoban, yörük. Eee bizim kökenlerimizde yörük kökenlere dayanıyor […] Bizim atalarımızın tamamı Karakeçinin yörüklerinden […] Buraya gelişleri de dediğim gibi Uncalı'ya gelişleri 1930'larda Cumhuriyetten sonra ama daha önce buranın daha yayla kesimleri var. Mesela ilk çadır açtıkları yer Saklıkent kayak merkezinin karşısında Feslikan yaylası var (G, 56)".

Yerli halktan olan başka bir katılımcı da bu süreci benzer bir şekilde ifade etmektedir:

"1948'de burda doğdum. Babamgil daha önce gelik. 1800'lerin sonlarında 1900'lerde gelmiş. Fethiye'den geldiler. Yörükler (I, 71)."

"Yörük tabii buraya gelenler, hepimiz yörüğüz (C, 67)."

Aynı zamanda Uncalı'ya gelen yörüklerin hangi bölgelerden geldikleri de bir katılımcı tarafından şu şekilde özetlemiştir:

"Biz Hurma'dan gelme, İbikler olarak Hurma köyünden gelme, Karabulutlar ve Çakmaklar Yarbaççam'dan gelme. Kavaklar şeyden gelme Kayabaş, Korkuteli Çukara yaylasında. Gülmezler de Bayır'dan gelme (C, 67)."

Yörüklerin, bu bölgeye çadır kurma sebepleri, aynı zamanda Uncalı'nın coğrafi yapısını ve özelliklerini anlamamızı sağlaması açısından da dikkate değerdir.

"Burası daha verimli, daha elverişli […] davar koyun iyi yayıldığından (C, 67)."

"İlk gelişleri Feslikan Yaylası duymuşsundur. Oradan yer almışlar. Ora kışın soğuk oluyor ya yazlıklarını da burdan almışlar, şimdiki burayı Uncalı'yı. Bura yazlıkları ora kışlıkları. Burda ev yok bir şey yok. Burası orman, ben iyi biliyom, mal yayıtmak için. 5-600 koyun, 5-600 sığır, 5-600 deve var. Nerde yayılacak bunlar […] Mal yayıtmak için almış dedem. Eskiden ekim dikim yok ki (I, 71)."

"Bizimkilerde içinde geçtiği gibi keçi yani mesleği keçicilik, keçi yetiştiriyor. Uncalı bölgesi de makilik araziler daha çoktur. Yani keçinin sevdiği, ee Akdeniz coğrafyasına özgü maki bitkileri vardır çeşitli. İşte bunun içinde bizim çalı dediğimiz çalı gruplarının, keçinin daha sevdiği, yüksek boylu olmayan besin kaynakları bölgede daha fazla o yüzden. Birde yaylaya erişim kolaylığı açısından. Keçicilik yapan insanlar yaz ve kış farklı yerlerde durmak

zorunda. Keçi sıcağı sevmez. Kışında ılıman ortamı sever. O yüzden işlerine uygun olduğu için burayı tercih etmişler (G, 56)."

Uncalı'nın yaylalara yakın olması da yörüklerin bölgeyi tercih etmelerini sağlayan sebeplerden birisi olarak karşımıza çıkmıştır:

"Yaylalar yakın. Bizim şimdi burdan araç yoluyla eski ata yurdumuza ata yaylalarımıza çıkıyoruz evlerimiz var orda. Denizden yüksekliği yaklaşık 1900 rakım. Şu anda 2 metre civarında kar var. Mesafe Uncalı'ya 34 kilometre. Bu sürü yoluyla biraz daha kestirmedir yani 28 kilometre falandır dağ yoluyla. Yakın mesafe olduğu için buraları tercih ediyorlar (G, 56)."

Görüldüğü üzere, Uncalı'nın göçebelerin temel geçim kaynağı olan hayvanları için verimli bitki örtüsüne sahip olması, ılıman iklimi ve yaylalarına yakın olması gibi özellikleri, yörükleri bölgeye çeken temel sebepler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yörüklerin Yerleşik Yaşama Geçişi

Elde edilen verilere göre Uluç ailesi tarafından işletilen çiftlik arazileri, etrafında göçebe halde çadırlarda yaşayan - karşılıklı alışveriş yaptıkları ve ihtiyaç halinde çiftlikte işçi olarak da çalışan- yörüklere satılmaya başlanmıştır. Böylece yörükler de yavaş yavaş yerleşik yaşama geçmeye başlamışlardır. Uncalı'nın yerli halkından olan katılımcı, babasının Uncalı toprağındaki yerleri *"Sedat Uluç'tan aldı"*ğını ifade etmiş ve Uluçların çiftliklerini satma sürecini şu şekilde açıklamıştır:

"Birazını bize sattı, birazını Karabulutlara verdi. Birazını şurda Yanıklar vardı, onlara verdi. İbiklere verdi. Hepimiz aynı adamdan alıyoz [...] Ondan başka yer satan yoktu ki. Burası komple onundu (I, 71)."

Çalışma kapsamında çiftlik sahiplerinin çiftliği satma sebepleri de irdelenmeye çalışılmıştır:

"Arazi büyük olunca işlemek zor oluyor. O yüzden yanınızda çalışan kişilere satmaya başlıyorsunuz. Bunun iki sebebi vardır: Birincisi, insan gücüne ihtiyaç olunca elinizin altında oluyor; ikinci sebep ise, arazi çok büyük olunca ekip biçmek çok zor. Bu şekilde arazinin bir kısmı elden çıkarılıyor (K, 46)."

Aynı zamanda katılımcılar 1945 yılında yürürlüğe giren Çiftçiyi Topraklandırma Kanununun, çiftlik sahiplerinin topraklarını satması sürecinde belirleyici bir öneme sahip olduğunu ifade etmişlerdir:

"O zaman bir kanun çıkmış. 40'larda Atatürk öldükten sonra. Büyük çiftliklerin elinden yerleri alıncak garibanlara dağalcak diye bir kanun çıkmış. Ondan Atatürk'ten korkuyor, elinden yeri çıkarıyor. Ben öyle duydum. Yani o zaman o kanun çıkmış (I, 71)."

Çiftlikten satılan arazilerin köylüler tarafından alınması ve miras yoluyla bölünmesi sonucunda çiftlik zamanla yerini Uncalı köyüne bırakmıştır:

"Kendi çalıştıkları dürüst insanlara borçlandırarak ee uzun vadede borçlandırarak, bu borcu ödeyebilecek kapasitedeki insanlara, borçlandırarak uzun vadede toprakların bir kısmını elden çıkarıyolar. Molla Yusuf o şekilde doğuyor. Uncalı o şekilde doğuyor. Arapsuyu o şekilde doğuyor. Yani Uluçların elinden arazilerini çıkarmasıyla ee mahalleler doğdu (G, 56)."

"[…] kenarlarda davar falan güderler, Giritliler filan yörükler. Giritliler filan varmış. Onlara işte 1-2 davar vermeyle, peynir bilmem süt vereyle 25-30 kuruş işte ne verdilerse işte burdan şurası senin olsun demişler. Uluçlar satmış yani onlara […] Rahmetli oldular. İşte patron öyle derdi yani anlatırdı […] Uluç çiftliğinden o yörüklere vermişler işte. İşte onlar da sata sata işte bu hale geldi yani Uncalı (H, 71)."

1948 yılında Uncalı'da doğduğunu dile getiren katılımcı, çocukluğundaki Uncalı'yı şu şekilde tarif etmektedir:

"Köyde yoktu burda şurda 10 ev vardı, Molla Yusuf derlerdi bize. İbikler vardı 6-7 ev. Çayırlar vardı 5-6 ev. Arapsuyu'nun olduğu yer ormandı. Ev mev yoktu. Onlar çamurdu hepsi. Ta denize kadar inerdim malla. Denizin başından dönerdim. Ev mev yoktu, evler sonra oldu (I, 71)."

"1968'den sonrasını hatırlıyorum […] Apartman hiç yoktu. Hep tek katlı ya da maksimum iki katlı betonarme ya da taş tuğla evler vardı, köylü evleri vardı (G, 56)."

Katılımcılar geçim kaynaklarının zaman içerisinde nasıl değiştiğini de şu şekilde aktarmaktadırlar:

"O zaman hayvancılıkla şey yaptığın için ev yaşantıları, peynir, sade yağ satmakla geçiniliyordu o zamanlar ilk zamanlar, köylere satılıyordu. Burada olup ilk yerleşenler. Daha da o zaman bir de buğday arpa ekilirdi aralarda boş olan yerlere, fundalık olmayan yerlerde. O şeylerle geçiniyordu vatandaş, köylüler. Davarlar satılarak. Tarım yoktu. Buğday arpa ekilirdi o zamanlar. Daha sonraları mısır, fıstık, pamuk, daha sonraları narenciye bahçeleri yetiştirildi. […] 1950'lerden 55-60'lardan sonra yavaş yavaş çiftçiliğe başladılar. Hayvancılığı bırakarak. Tabi burda arazileri satın aldıkları için fıstık, pamuk, mısır, susam ekmeye başlayınca da, bazısı yavaş yavaş bazısı da vazgeçip köylüğe dönüştüler (C, 67)."

"5-6 yaşlarımı hatırlıyorum. O yaşlarda ne vardı burda? Hayvancılık vardı ağırlık. Hayvancılık da büyük baş hayvan, küçükbaş hayvancılık var. Az da tarım vardı. Ne vardı işte ne zaman ekildiğini bilmiyorum da narenciye bahçeleri, portakal, limon, mandalina, narenciye bahçeleri var idi. Pamuk tarımı iyiydi bu bölgede [...] Ağırlık olarak da dediğim gibi yer fıstığı çoktu burda. Ağırlık şey yer fıstığı, pamuk, narenciye ağırlıklı bunlardı ve hayvancılık (G, 56)."

"Benim 55'lerden sonrasına hepsine aklım eriyo […] Hayvancılık, besicilik yaptılar. Ondan sonra burları işte ağaçlık tarla yaptık biraz işte domates ektik. 15-20'şer dönüm domatesimiz oldu burda. Karafasülye ekerdik, sırık ekerdik ordan işi ilerlettik gittik. Ondan sonra susama başladık, fıstık ekmeye başladık. Ondan sonra pamuğa döndük. Ondan sonra portakal bahçeleri yetiştirdik yüz ellişer dönüm (I, 71)."

Yerli halkın 1980'lerden itibaren hayvancılığı bırakarak tamamen tarıma geçiş yaptıkları bu süreci bir katılımcı şu şekilde aktarmaktadır:

"Ee bir de malcılık da yaptırmaz oldular burda. Adam açığa mısır ekiyor, fıstık ekiyor susam ekiyor. Senin burda malında gitti miydi içine, ağaç dikiyor, portakal dikiyor, davar yedi mi bir daha olmaz o. Kökten atman lazım yeniden dikmen lazım. Tarım ilerledik sıra şey kalmadı, biz bile ondan sattık malı, hiçbir şey kalmadı. 80'lerde 83-84'lerde bizde hiç mal kalmadı. Mal yayacak yerin yok. Her taraf araziye döndü. Biz aşağı yukarı 71-72'lerde tarıma geçtik (I, 71)."

1940'lı yıllardan itibaren çiftlik sahiplerinin topraklarını satmaya başlamasıyla birlikte, çiftliğin etrafında çadır kuran yörüklerin yerleşik yaşama geçmeye başladığı bulgulanmıştır. Bölgeye gelen yerli halkın yerleşik yaşama geçmeden önce hayvancılıkla geçimlerini sağladığını aynı zamanda boş arazilere ekim yaptıkları ve yerleşik yaşama geçmeleriyle birlikte tarım yapmaya başladıkları ve bir süre hem hayvancılık hem de tarımı birlikte devam ettirdikleri ve 1980'lerden itibaren hayvancılığı yavaş yavaş bırakarak çiftçiliğe yöneldikleri anlaşılmaktadır.

Görüldüğü üzere yerli halkın ekonomik yapısında zaman içerisinde büyük değişim ve dönüşümler söz konusu olmuştur. Bayraktar vd. (2015) bu durumu bölgenin coğrafi özellikleri temelinde şu şekilde açıklamaktadır: Akdeniz'in denize paralel dağ ve dağların eteklerindeki ovalardan oluşan yapısı, nüfusun sosyal yapısının oluşmasında önemli bir etkendir. Göçebe halkın, ovalara inmesi süreci bir diğer ifadeyle yerleşimin kıyılaşması süreci, temel ekonomik kaynağın hayvancılıktan tarıma doğru evrilmesini de beraberinde getirmektedir (Bayraktar vd., 2015:137-138). "Daha yüksek kuzey kesimleri istikrarlı olarak nüfus kaybederken, güneydeki kıyı şeridi gitgide kalabalıklaşmaktadır. Bu

kıyılaşma sadece bir demografik hareketin ötesinde ekonomik bir dönüşüm anlamına da gelmektedir" (Bayraktar vd., 2015: 147).

Katılımcıların hatıralarından hareketle, köy evlerinin de belirli bir değişim ve dönüşüm geçirdiği görülmüştür:

"Önceden çadır var çadırdan sonra bizim buranın taşı hafif ve işlemeye uygundur kayaları. Bu taşlardan, taşları yontarak taş duvardan ee tabi yine burda ilk yapılarda, hani onu görseniz burda örnekleri var. Bahtılı, Çakırlar tarafında bir kaç tane ev korumaya alındı bu şekilde. Beton yok. Ee kerpiç değil de toprak karmayla taşların birbirine tutundurarak tek katlı evler. Çok kata dayancak bir yapı değil. Tek katlı evler. Kısmen örtüde, eskiden sazlık alanlarda vardı burda. Sazlık örtülerle üstleri örtülürdü. Daha sonra kiremit gelince bunlar kiremite dönüşmüş. Ben hatırlıyorum, sazlık saz var ya, kamışla örtülü evler de vardı. Taş duvar üstü kamış, saz duvarlarla örtülmüş. 60'larda o tip evler var benim gördüğüm, hatırladığım. Sonradan betonarmeye geçti (G, 56)."

"Şey vardı, kamış dam. Kamış evler. O zaman evler kamış ev. Susam ekerdik. Bir metre bir buçuk metre yüksek olur susam ya. Onun susamını çırptın mı geri kalan şeyiyle şey yapardık, evlerin üstüne örterdik. Susam yağmuru gördü mü şişer hiç altına su vermez. Çatılara kullanırdık. Sonra şeyler çıktı, işte kiremitler çıktı. Daha o zaman beton meton yoktu. Kiremit evler yapmaya başladık. Sonra beton evler çıktı betonla yapmaya başladık derken bu zaman geldik. Şimdi büyük apartmanlar oldu (I, 71)."

"Burda taştan kerpiç evler vardı, üstü kiremit. Daha önceleri de ilk yerleşirken kamış evler vardı. Bir çatı yapıyin, üstüne kamış atiyin, kamışın altında, içinde yaşayin. Bir kısmı da çadırlarda. İlk buraya gelenler, yerleşenler davarcı, koyuncu, deveci […] İlk çadırlar, daha sonra kamış evler, daha sonra da kerpiç evler yapıldı. Kerpiç evlerin üstünde kiremit, o zamanların konakları. O zaman biz konak derdik biz kiremit evlere, konak yapılıyormuş diye derdik […] Konak derdik. Lüks oluyo. Kiremit, taş duvar örüyor. Üstünü de kiremit çatı yapıyor. Üstüne de kiremit yapıyon, ne oldu o zaman konak oldu (C, 67)."

1980'li Yıllardan Sonra Uncalı: Seracılık, İmarın Gelmesi, Polis Lojmanları, Göç, Yapılaşma, Eğitim ve Ulaşım

-Yerli halkın geçim kaynağı: Seracılık

Hayvancığı yavaş yavaş bırakıp tarıma geçen halk, 1970'li yılların ortalarından itibaren seracılıkla tanışmıştır. Yerli halkın birincil geçim kaynağının apartmanlaşmaya gidene kadar sera üzerinden devam ettiği görülmektedir. Katılımcılar, seracılık deneyimlerini şu şekilde aktarmaktadırlar:

"Ondan sonra seralar çıktı. 80'lerde herkes seralı camekân yapmaya başladı. Seralar 80'de geçti buraya. En evvelde burda bizde vardı sera (I, 71)."

Katılımcı aynı zamanda, seracılığın halk arasında yaygınlık kazanmasını şu şekilde açıklamaktadır:

"1 senede 10 dönüm yerden aldığını 1 seferde alırsın. Ne 10 dönümle uğraşacan. 10 dönümün şeyini 1 seferde alırsın, verimi. Onun için çoğaldı gitti, burda herkes seracı oldu çıktı. Şimdi de bu seranın yerini bu apartmanlar aldı. Ahanda burda benim kendi camım vardı, oturduğumuz yer benim camımdı (I, 71)."

"Örtü altı seracılığı geldi 75'lerde. Plastik sera cam sera bunlarda tufanda sebze, meyve yok da tufanda sebze ağırlıklı domates olmak üzere bu tip tarımlar yapılıyordu (G, 56)."

Bölgede 1970'lerin ortalarından itibaren başlayan seracılığın 2000'lere kadar bir süre devam ettiğini ancak seracılık deneyiminin çok uzun sürmediği bulgulanmıştır.

"23 sene burda çiftlik var, Uluçların çiftliği. Orda çalıştım, kahyalık yaptım. Sonra emekli oldum. Burdan bir buçuk dönümlük yer aldıydım […] İşte buraya sera yaptık. Bayağı bir burda durduk. Ondan sonra pat diye mantar gibi patladı bura iyice. Emekli olduk buraya yerleştik artık (H, 71)."

"Lojmanlar geldikten sonra 86-87-88, 90'a doğru tamamıyla inşaat başladı. Önce Siteler Mahallesinin olduğu yer, Uncalı'dır ora da. Orası başladı. Ondan sonra Siteler, Uncalı'ya doğru şeye Akkuyu'nun olduğu yerin yarısı […] Molla Yusuf'ta da bir yer başladı o zaman ama Molla Yusuf yoktu o zaman Uncalı'ydı hepsi. [...] Burası [günümüz Uncalı Mahallesi sınırları] başlamadı, sonra buralarda daha fazla çiftçilik yapılıyordu, imar oldu da, hala seralar meralar vardı. Her bir kişinin sekizer onar dönüm serası vardı. Oraları inşaata verdiler (C, 67)."

-Uncalı'nın ayrı bir köy olması ve imarın gelmesi

Yerli halk daha verimli olması sebebiyle seracılığa yavaş yavaş geçiş yaparken 1980 yılında Uncalı, bağlı bulunduğu diğer bölgelerden ayrılarak ayrı bir köy olmuştur. Bağlı bulunduğu bölgeler tarafından istenmemesi sebebiyle 1980 yılına kadar çeşitli değişimler geçirmiştir:

"Önce burası Arapsuyu'na bağlıymış Uncalı. Daha sonra Bahtılı'ya bağlanmış. Bahtılı'dan sonra Duralilere bağlanmış Uncalı. Onu da yazabilirsin yani muhtarlıklar kabul etmiyor, Uncalı çiftlik olduğu için, burda da çiftliği koruyamadıkları için. Bir Arapsuyu muhtarlığına bağlanıyor. Önce muhtarlık burdaymış, Uncu Ali. O şey olduktan sonra burayı katmışlar azıcık büyük bir yere Arapsuyu muhtarlığına. Sonra orası da kabul etmiyor Bahtılı'ya. Bahtılı'da kabul etmiyor, çaydan geçemiyoruz, burayı koruyamıyoruz diye Duralilere teslim ediyor. Sonra Duralilerden biz 1980 senesinde ihtilal şeyiyle biz ayrıldık, 1980'de ayrıldık. Çakırlar asfalttan, Hürriyet caddesinden, Debiderya denize kadar […] Bir tarafında Arapsuyu, bir tarafından Uncalı, devam ettik gittik (C, 67)."

"Ben 78'de geldim […] Burası köydü ben geldiğimde. Duralilere bağlıydı. Hatta muhtarlık oyuna Duralilere giderdik (H, 71)."

"Şimdi burası, ee ilk Konyaaltı'nın oluşumu 4 tane. Konyaaltı ilçesi şu an yaklaşık 250 bin nüfusu var ama ilk oluşumu 4 tane köye dayanıyor, ana köye dayanıyor. Bu ana köy saydığımızda nedir: Arapsuyu, Hurma, Çakırlar, Uncalı. Hatta Uncalı'da yeni. Uncalı'nın tarihçesine bakarsak şimdi, devlet nezdinde yani Antalya nezdinde tanımı 30 yıla falan dayanıyor. 30 yıllık bir geçmiş var mahalle olarak, köy olarak […] 30 yıl önce filan öyle yani Uncalı diye bir şey yok (G, 56)."

Uncalı, imarın gelmesiyle birlikte artan nüfusa bağlı olarak diğer mahallelerden ayrılmıştır. Ancak bir bütün olarak ayrı bir köy olma süreci çok uzun sürmemiş, kendi içinde de bölünmeye başlamıştır.

"Nüfusu en çok 1990 ile 95 arasında, tek mahalle muhtarlığı zamanında, Çakırlar asfaltından, Hürriyet caddesinden diyelim Debiderya kadar olan yer. Ondan sonra da 94 senesinde de mahalleler bölündü. Önce Altınkum bölündü Uncalı'dan, o daha önce bölündü […] Siteler bölündü. Daha sonra Molla Yusuf bölündü. 4 sene ara ara 5 sene ara ara bölündü. Uluç bölündü sonra Uncalı'dan. Altınkum'dan da Gürsu bölündü. Nüfus çoğaldıkça (C, 67)."

Katılımcılardan biri, 1990'lı yıllarda günümüz Siteler Mahallesinin Uncalı'dan ayrılarak ayrı bir mahalle olması sürecini şu şekilde aktarmaktadır:

"Nüfus kalabalık. Bizim buranın 45 bin nüfusu var […] 88 mi 89 mu bölündü […] kalabalık olunca böldüler (A, 65)."

Ardından Molla Yusuf Mahallesi, 1994 yılında artan nüfus sebebiyle Uncalı'dan ayrılmıştır:

"94 yılında burası mahalle oldu. Büyüyor sürekli imar geçince göç alıyor filan ee büyük bir mahalle oluşuyor. Yüzölçümü iki bin iki yüz dönüm falandır Molla Yusuf'un (G, 56)."

1980 yılında Uncalı'nın kentleşmesinin önünü açan bir diğer önemli gelişme ise imara açılmış olmasıdır.

"Konyaaltı'nda, Arapsuyu ve Uncalı'da başladı ilk parselasyon. Konyaaltı'nda ilk Uncalı ile Arapsuyu'nda yapıldı […] 1980'de ilk imara açılan yer Uncalı'da bir kısım. Önce 25 binlik planlar hazırlandı. Sonra 10 binlikler, 5 binlikler hazırlandı. Vatandaşa bölük bölük arsalarda şeyler verildi. Aynı yer sahipleri kendi yerlerini aldı parsel olduktan sonra. Kimisi 5 kat, 8 kat, 10 kat, kimisi de 4 kat, üç artı bir oldu. Kendi tapularını aldıktan sonra parsel parsel dairelere vermeye başladılar. Yüzde elli, yüzde altmış ile müteahhide verdiler. Yarısının dairelerin mal sahiplerinin oldu, yarısı da müteahhitler halka verdi, sattılar yani halka (C, 67)."

İmar sorununun olmaması da bölgenin hızlı yapılaşmasını sağlayan bir diğer önemli faktör olarak karşımıza çıkmaktadır:

"Çok hızlı. 20 yılda kentleşti. Onu ben şimdi neye bağlıyorum. Bölgede geniş, imarlı, uygun arazilerin olması […] Arazi yapılarının mülkiyet sorunu, ne biliyim biraz önce bahsettim dedim işte 1936'da burda 12 bin dönümlük bir Cumhuriyet tapulu araziden bahsediyoruz. Hiç sorun yok yani. Mülkiyet sorunu yok. Mülkiyet sorunu çözülmüş bir yer. Buranın gelişimi daha kolay. Şimdi bazı yerler gelişmiyor yapılaşmıyor. Mülkiyet işte zamanında ormanmış, kesilmiş işte neyse vasfını yitirmiş. Vatandaş dayanağı olmadan tapu alamamış. Tapu alamayınca imara sokamıyorsunuz. Burda da gelişim olmuyor […] İmarın en işlevsel yer kazanacağı nokta mülkiyet sorunu. Bir yerde çok mülkiyet sorunu varsa imar planını oraya getiremezsiniz. Çok sorun olur. Yani binlerce davalara konu olur, itirazlara sebep olur ama mülkiyetinde sorun yoksa ordan imar planı geçirmek şehir planlayıcıların daha işine gelir yani. Çabuk sonuca giderler (G, 56)."

"Uncalı çok hızlı kentleşti. Hızlı kentleşme imarla, belediyeyle de alakalı şeyleri var. Benim annem Kızıltoprak'ta oturuyor. İmar sorunundan dolayı geç kentleşti ki merkeze buradan daha yakın olmasına rağmen şu an yeni yeni kentleşiyor (F, 47)."

-Polis lojmanları

İmarın gelmesinden sonra köylü evleri dışında Uncalı'ya inşa edilen ilk yerleşim yeri günümüz Siteler Mahallesi sınırları içerisinden kalan polis lojmanları olmuştur. Elde edilen veriler, bölgenin günümüz sosyokültürel ve ekonomik yapısını belirleyen en temel gelişmenin polis lojmanlarının bu bölgeye yapılmış olduğunu göstermektedir.

"İlk açılan kurum lojmanlar, polis lojmanları. Ondan sonra karakol yapıldı, çelik kuvvet binası yapıldı (C, 67)."

"İlk polis lojmanları. Lojmanlar arkasından Fatih Karakolu ondan sonra emniyet müdürlüğü (G, 56)."

Lojmanların yapıldığı dönemde Uncalı bölgesi katılımcılar şu şekilde betimlemektedir:

"Ondan önce burda hiç apartman denen bir şey yoktu (I, 71)"

"85'te göçtüm buraya. Geldiğimde bir polis lojmanları vardı, başka bir şey yoktu, köydü burası. Beni buraya köye getirdin diye hanım takılırdı bana (D, 87)."

"97'de bu bina [oturduğu site] bitince ben taşındım. Ekmek almaya lojmanın kantinine giderdik, başka yer yoktu ki […]81'den beri bende bilirim […] Köyden başka ben buraya gediğimde polis lojmanları vardı. Biz, oranın içinde kantin vardı, ordan ekmek alır yerdik. Başka hiçbir bakkal çakkal bayi şu bu hiç bir şey yoktu burda (B, 74)."

Kentleşme sürecinin en temel çekici unsurlarından olan lojmanların Uncalı bölgesine yapılma sebepleri de bir katılımcı tarafından şu şekilde aktarılmıştır:

"Arazinin burda boş olması, hazinenin olması, şehre merkeze yakın olması, korunması daha yakın olduğu için Uncalı'yı tercih ettiler. Vilayetlerde önce batıyı doldurur ondan sonra doğu, kuzeye kaçar. Her vilayette. Burası batı taraf […] inşaatlar yapılmadan lojmanlar geldi zaten. Bu yer hazinenindi […] Ondan sonra da emniyet geldi [...] Tabi yerleşim vardı da çok azdı. Tabi şehir lojmanları yapıldıktan sonra Uncalı daha fazla gelişti […] Tabi kalabalık 260 tane birden lojman, emniyet gelirse, 260 aile birden hiç bir yerde, Antalya'nın hiç bir yerinde 260

tane konut bir yerde yok. 260 tane konut Uncalı'ya gelirse o zaman Uncalı'nın çevresi değişti. Birde inşaatlara verdiler. Parselasyon önceden vardı 80 senesinde. 84-85'te geldi lojmanlar. 84-85 senesinde. 83-84'te lojmanların inşaatı başladı. 86'da taşındılar (C, 67)."

Lojmanlar, ardından karakol ve emniyetin gelmesi hem yerli halk, hem de oraya sonradan gelen halk tarafından göç dalgasının başlatıcı unsuru olarak görülmektedir. Katılımcılar kalabalıklaşma sürecini şu şekilde değerlendirmektedir:

"Yapılaşma toprağı değerlendirdi işte. İnsanları kalabalıklaştırdı. Yapılaşma kalabalığı çekti yani (A, 65)."

"Lojmanlar ne zaman kuruldu tahminim, 78'de ben çiftliğe geldim. Aşağı yukarı 3-5 sene sonra başladı ora. 85'te filan yani bilmiyorum tahminim yani. O yıllarda o lojmanlar başladı. Ondan sonra emniyeti getirdiler buraya, çevik kuvveti geldi, maliyesi geldi daha yeni. Ondan sonra kalabalıklaştı (H, 71)."

"Tabi emniyet müdürlüğünün burda olması, emniyet lojmanlarının buraya gelmesi o da bir göç hareketliliğine sebebiyet verdi burda. Hem işte emniyet şeridinin yoğun olduğu yerler biraz daha güvenli. İşte memur kesim olduğu için onların her ay düzenli bir geliri var. İşte burda pazardır, sütünü satmadır, domatesini satma gibi derken burda bölgeye bir şey yani, bir göle taş atarsınız, halka şeklinde dalgalar yapar. İşte o en yakınından başlayarak buraların büyümelerini gelişmelerini bu tip şeyler etkiledi (G, 56)."

"İmarın da etkisi var ama emniyetin yapılması fitili ateşleyen diyelim (F, 47)."

-Uncalı'da ilk yapılaşma: Kooperatifler

Tüm bu gelişmeler belirli sosyo-ekonomik düzeye sahip kişileri, iş ve barınma ihtiyaçlarını karşılamak üzere Uncalı bölgesine çekmeye başlamıştır. Polis memurlarının ve diğer bölgelerde memur olarak çalışan kişilerin kooperatifleşme yoluyla Uncalı'da yer alan ilk apartmanları kurdukları görülmüştür. Uncalı'da lojmanlardan sonra yapılan ilk yerleşim yerleri memurların kooperatifleşme yoluyla kurdukları yapılar olmuştur. Güleç Solak'ın (2014:82) ifade ettiği üzere nüfus artışı, konaklama ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla toplu konut gibi yeni konut türlerini de beraberinde getirmiştir. 1980 yılından sonra kurulmuş toplu konut idaresi, ülkemizdeki kentleşme sürecini etkileyen bir diğer önemli faktör olarak karşımıza çıkmaktadır (Manavoğlu ve Kutlu, 2012:178). Kooperatifleşmeyle başlayan yapılaşma beraberinde daha fazla halkı çekmeye başlamış, nüfus kalabalıklaştıkça konutlaşmaya olan talep de artmıştır.

"Lojmanlardan sonra zaten ilk yapılan inşaatlar bizim buranın inşaatı. Bir de aşağıda bir site daha var aynı bizim müteahhittin yaptığı, o da kooperatif. Onunla beraber başladı burası. Onun haricinde burda hiç bir yapı, inşaat yoktu hiç. Pazar akşam çarşıya giderdik. Gece gelirken korkardık şuralardan, zindan gibi olurdu şuralar. Şu civarda yerleşim yoktu. Ahatlı'dan öbür tarafta vardı olanlar. Ahatlı'dan bu tarafa bina inşaat hiç bir şey yoktu […] İlk yapılan bina onlar [lojmanlar] da bizimkisi 97'de başladı. İlk yerleşim yeri oraydı. Sonra bizim bura oldu. Arkadan yavaş yavaş çoğaldı […] Biz geldiğimizde burda ev yoktu. Şimdi bak bakalım hiç ev bulabilir misin, boş yer bulabilir misin! Biz buranın tamamını, 55 metre kare yeri, 18 bin liraya aldık, boş tarla olarak aldık. Sonra imar geçti şu oldu bu oldu eve çevirdik. Burda kimse kalmıyordu ki. Burda ev mi olur diyen gitti. Bizde işte inat ettik kaldık. Kalınca da böyle iyi kötü oturuyoz bakalım şimdi (B, 74)."

Aynı katılımcı kooperatif kurma süreçlerini şu şekilde anlatmaktadır:

"Tarla köylülerindi. Köylüden satın olarak aldık. Sonra ev yaptık işte. Kooperatif olanlar hepsi öyle işte. Burda boş tarla aldı. Tarlayı araziye çevirdiler. Bina yaptılar öyle. 3 köylünündü bu araziler. Adam satmayla bitiremiyor. Şu kadar kişi toplandı kooperatif kurdu. Kooperatif kurulunca memur arkadaşlardan duyanlar geldi kayıt oldu bir ev sahibi olayım diye. Ondan sonra bazıları çekti gitti ev olmaz burda diye, bazıları kaldı. İnat edip kalanlar ev sahibi oldu. Kalamayanlar çekti gitti. Oturmak için ev lazım. Ya dışarda bir yerde ev satın aldı ya da kooperatife girdi öyle ev sahibi oldu. Çoğu öyle. Dışardan gelenler de oldu tabii alanlar (B, 74)."

"Kooperatif kurduk da öyle geldik buraya (E, 65)."

"Sitelerin 5-6 tanesi kooperatifti, gerisi yap-sattı (E, 65)."

"1985 yılında yer aldım. Bahçelievler'de memurdum. Kooperatif kurduk. 93'te de taşındım. Doğa sitesinde oturuyorum. Daha sonra Palmiye sitesinde kooperatif kurduk. Geldiğimizde Erdem, Eğitimciler sitesi, PTT sitesi vardı (J, 60)."

Bölgedeki ilk binalar kooperatifleşme aracılığıyla yapılmış olmakla birlikte kooperatif binalarının çok fazla olmadığı ancak yapılaşma sürecinin önemli bir başlatıcı etkeni olarak karşımıza çıktığı görülmüştür. Çünkü bölgeye gelen nüfus, sadece kurumlar ve kooperatiflerle sınırlı kalmamış orada çalışan insanların konut, eğitim, alışveriş gibi ihtiyaçlarını da beraberinde getirmiştir. Bu durum doğal olarak nüfusu kalabalıklaştırmış ve imkânlar ve yerleşim yerleri açıldıkça da nüfusu kendisine çekmeye devam eden bir yerleşim yeri haline gelmiştir. Dolayısıyla konutlaşma ihtiyacı giderek artmaya devam etmiştir.

Özellikle bölgede emniyet temelli kurum ve kuruluşların bulunması ve bu kurumlarda çalışan kişilerin orada yaşamayı tercih etmeleri, bölge halkında çevrenin güvenlikli olduğu algısını yaratmış ve göç alma noktasında tercih sebeplerinden biri haline gelmiştir. Özellikle memur kesim tarafından güvenli olduğu gerekçesiyle tercih edilmeye başlanan bir yer haline geldiği görülmüştür.

"Yani belli bir kesim insanlar var. Burda sabaha kadar gez kimse karışmaz, kimse şey etmez, hepsi polis çünkü. Her evde 40-50 tane polis var, bir binada 30 kişi varsa 20'si polistir (A, 65)."

"Belirli bir kesim oturuyor burda. Ya emekli, ya devlet memuru ya da mülk sahibi oturuyor burda. Burada belli bir kesim oturduğu için geldim (E, 65)."

Konutların artması, alt yapı hizmetlerinin gelişmesi ve hastane gibi kurum ve kuruluşların çoğalması gibi etkenler de bölgenin tercih edilme sebepleri arasında olduğu görülmüştür.

"Ulaşım sorunu yok bizim mahalle olsun, Uncalı olsun. Hastane sorunu yok. Özel hastaneler var mesela […] hepsi var. O yüzden buraya göç onun için fazla (A, 65)."

"Üniversite, hastane, deniz yakın. Bunlar da etkiliyor (E, 65)."

Antalya'nın ılıman iklimi, diğer şehirlerden gelenler için başlı başına bir tercih sebebi olmakla birlikte Uncalı'nın yaz aylarında Antalya'nın diğer mahallerden yaklaşık 3-4 derece daha serin olması diğer mahallelere oranla daha fazla tercih edilmesini sağlayan bir diğer faktör olarak karşımıza çıkmıştır:

"83 yılında düğüne geldim ben buraya. Çok beğendim. Çok sakin, denizi güzel, yeni yerleşim yeri, baktım gelenler çok güzel yaşıyor. Birde yılbaşında geldim baktım buraya. Herkes dışarıda oturuyor. Bende dışarda oturmak için geldim. Yaşlanıyorum artık dedim. Çoluk çocuğu da toplayıp hepsini geldim (D, 87)."

"Buranın denize yakın olması, yazın serin olması. Yazın Muratpaşa, Antalya'da 35-40 derece sıcaklık olur, gel burda 30 derece sıcaklık olur. Denizden devamlı meltemini alır. Yalnız öyle bir sıcak göremezsin burda. Yani milletin asıl gelip buraya yerleşmesinin tek sebebi bu. Yazın gelip buraya eser oturur. Orda o esintiyi bulamazsın. Sanayi manayi çok sıcak olurdu yaa dükkanın olduğu yer. Oturduğun yerden terler otururdun. Deniz yakın 2 kilometre deniz bize (I, 71)."

"Yani bu Antalya'nın şeyi, havası güzel olması yani. Şimdi mesela Erzurum'dan gelenler var burda. Kışın bir soba yakmadan burda kışı çıkarabiliyor rahatça. Onun için yani buraya Antalya'ya öyle akım yapıyorlar. Ama yaz geldi miydi nefret eden de çok oluyor Antalya'dan, kaçıyorlar yani burdan (H, 71)."

-Yerli halkın değişen ekonomik yapısı

Lojman, karakol ve emniyet gibi kurumların memur kesimini kendisine çekmesi, konut ihtiyacını da beraberinde getirmiş ve göç alma sürecini hızlandırmıştır. Tüm bunlara paralel olarak, yerli

halkın seracılığı bırakıp arsalarını kat karşılığında müteahhitte verme ve böylece konutlaşmaya gitme süreçleri de başlamıştır. 1980'li yıllardan itibaren bölgede görülen değişimlere, yerli halkın da hızla ayak uydurduğu ve böylelikle kentleşme sürecine katıldıkları ve bu sürecin bir parçası haline geldikleri görülmüştür. Bu noktada yerli halkın topraklarını satma sebeplerini anlamak Uncalı'nın kentleşme sürecini anlamada kritik bir öneme sahiptir. Çünkü yerli halkın çevresinde gerçekleşen değişim kadar bu değişim ve dönüşüm sürecine nasıl bir karşılık verdikleri ve neden ayak uydurduklarını da görebilmek, Uncalı'nın kentleşme sürecinin anlaşılmasında son derece önemlidir.

Katılımcıların bir kısmı Uncalı'ya göçün artmasıyla birlikte tarım arazilerine dışarıdan gelen halkın zarar vermeye başladığını ve tarımı devam ettirmelerini olumsuz yönde etkilediğini dile getirmişlerdir:

"Gelirler biraz burda iş merkezleri, bankalar ondan sonra vatandaşın seviyesi yükselsin diye inşaata verdiler. Önceki gibi çiftçilikten, bir de arazilerde sular azaldı burda. Vatandaş çoğaldıkça da bahçenin içine millet girmeye başlayınca da baktılar olmayacak her tarafı birden imara soktular. Birde şehir büyüdükçe herkes şey istemeye başladı arsa, planlı yerler bakmaya başladı. Onun için şehir büyüdükçe, Uncalı da şehir merkezine çok yakın olduğu için merkeze, ilk önce Uncalı'da başladı imar parselasyon (C, 67)."

"Şimdi sera olunca bura imara girdi, mecburen. Hatta şurda çocuklar, okulun çocukları öğlen oldu muydu bir koşuşurlardı, pencereden böyle domatesleri koparcaz diye kökünden yolarlardı. E çocuk bilmiyorlar ki! Saat 12 oldu mu beklerdim içinde. Bağrınca hemen kaçarlardı. Zaten her tarafı da müteahhide verdiler, daire olmaya başladı. İnsanlar buraya geliyi hiç sormuyo bilene. Poşeti alıyo giriyo seranın içerisine toplayıp gidiyo. Kimindir demiyo bilene. Arkadaş sen bunu niye topluyorsun? Ya işte canımız çekti alıyoz. Ya olur mu! Haram değil mi bu! Nasıl yiyorsun bunu? İşte (H, 71)."

Aynı zamanda katılımcıların tarımdan elde edilen gelirin pahalılaşan hayat şartlarını karşılamaya yetmediğine vurgu yaptıkları görülmüştür:

"Sebepleri mutlaka var. Dedim ya mesela tarım ülkede belli şu anda mesela görüyoz çok iyiye gitmiyor. Mesela örnek vereyim ben. Narenciye dedim ya bizim buranın ana ürünlerinden bir tanesi. Narenciye. Benim hala var portakal bahçelerim. Portakal yaklaşık bu ülkede 15 yıldır 600 kuruş. 500 kuruş. Benim şimdi mesela portakalım var 600'e almadılar. Bu ne oluyor, ana geçim sebebiniz bu ve bu size yeterli gelmiyor. Yeterli gelmeyince işte bir aile genişliyor, çocuğu oluyor. Evlendirmesi gerekiyor, iş kurması gerekiyor. Böyle olunca ne oluyor, yerini satmak zorunda kalıyor. O zaman da yeterli gelmeyince bir arayış içinde. Portakal üretmiş para etmiyor, domates üretmiş para etmiyor. E çocuk üniversiteye gidecek ya da evlenme çağında ya da bizim burda evi olmayana kız vermezler. Eskiler öyleydi yani bizim zamanımızda. Evin varsa kızı öyle istersin yoksa evlenemezsin, kalırsın. O şartlar insanları ee başka şeylere zorluyor. Ya yerini inşaata verecek belirli bir kısmını satacak. Yani o tarımından vazgeçmek durumunda kaldı insanlar. Böyle olunca da o değişime ayak uydurdu bir şekilde (G, 56)."

"Bana deyolar işte eskiden bundan iyiydik de. Eskiden iyiydik ama ben eskiden dedemin 10 çocuğu vardı. Şimdi 10 çocuk bizde 10 kardeşiz. Ben kendim 10 kardeşim. Ee 10 kardeşin en az 5 çocuğu olursa ne yapar? 50 ee eski düzen bunu idare eder mi? etmez. Mecburen betonlaşıcaz. Şimdi bizim kendi şeyimi diyom, 10 biladerin en az olanı 3 tane var, 4 tane olan var 5 tane olan var. 10 tane ne yapar? 50 tane yapar. E bu elli çocuk daire vercen bilmem ne vercen. Şimdi eski düzen olsa burda çiftçiliğiyle besleyemez. Kiralar almış başını gitmiş. Yapılanmayı bunun için şey görmüyom burda, şart. Benim arkadaşlarım var hacı arkadaşlarım. Şehre gidip geliyom. Lara'da. Adamların yeri taa halen imar geçik değil. Adam oğlanı evercek, ev yok şeyi yok. Ev yaptırsalar izin vermiyor belediye. En bu adam ne yapsın. Yer imara geçse herkes yerini kata verir, çocuğunu da verir, kızını da verir. Şimdi bu şeyler böyle. Bağırıyorlar her taraf ev oldu, ee adam ne yapsın. Şu evler olmasaydı ben nereye evercedim çoluğu

çocuğu. Kiraya mı vercedim, kiraya mı çıkarcadım. Yapılanma bu yönden iyi […] Tarım para etmiyor. Ben tarımdan batanı çok görüyom […] Yani şundan oldu mesela reçperlik zor. Susam ekiyon kırmızı örümcek, pamuk ekiyon kırmızı örümcek yiyor. Bir fıstık ekiyon kurt oluyo, yiyemiyon. Adamlar baktılar olcak gibi değil satan satana gitti (I, 71)."

"İnsanlar tarımdan doymuyordu. Bu dönüşümle birlikte işte kira getirileri vesaire dışardan ya da onlara mülk satışlarıyla elde edilen gelirlerle birlikte insanlar hayatını biraz daha rahat idame ettirmeye başladı (G, 56)."

Görüldüğü üzere yerli halktan olan katılımcılar, tarımın modern hayat koşullarını karşılamada yeterli bir geçim kaynağı olmadığını vurgulamış ve tarımsal üretimi devam ettirmelerini sağlayacak olan tohum, ilaç ve gübre gibi ürünlerdeki değişimin, tarım üretimini zorlaştırdığını ifade etmişlerdir. Elde edilen verilerde de görüldüğü üzere Türkiye'nin siyasi ve mekâna ilişkin uygulamaları, Antalya'nın kentleşmesini doğrudan etkilemektedir (Manavoğlu ve Kutlu: 2012:184). 1980'den sonra neoliberal politikaların yaygınlaşması ve devletin ekonomik açıdan geri planda kalmaya yönelik tutumu, küçük tarım işletmecilerini olumsuz yönde etkileyerek tarıma devam etmelerini zorlaştırmıştır (Bayraktar vd., 2015: 136). Tarımdan kazanılanın azalmasına paralel olarak daire sahibi olmanın gittikçe değer kazanması da Uncalı halkının ekonomik geçim kaynağını başka yöne çevirmesi yönünde teşvik eden bir durum olarak karşımıza çıkmıştır. Hatt ve Reiss'ın (2002:27) ifade ettiği üzere, kentsel yaşamla birlikte insanlar, tarım dışında çalışma sahası yarattıkları farklı bir yaşam şekli oluşturmuşlardır.

Tüm bunlar tarımın üzerinde baskı oluşturan durumlar olmakla birlikte halkın değişen yaşam koşulları karşısında benimsediği tutum ve yeni toplumsal düzenin beraberinde getirdiği fırsatları değerlendirme biçimleri, kentleşme sürecinin izleyeceği gidişatı belirlemede önemli bir etkiye sahip olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Çünkü kentsel yaşamın beraberinde getirdiği olanakları, tarımsal üretimlerini devam ettirme ve geliştirme amacıyla kullanabilen Erdemli gibi bir örnek de mevcuttur (bkz. Bayraktar vd., 2015). Özellikle Akdeniz ve Ege kıyıları, ürün çeşitliliği sağlanabilen ve ulusal ve küresel pazara çıkabilmenin daha kolay olduğu bölgesel özelliklere sahip olmanın yanı sıra ve tarım dışındaki mevcut iş imkanları da tarımsal üretimlerini devam ettirebilmelerine olanak sunmaktadır (Bayraktar vd., 2015: 136).

"Tarımı zaten önceden bıraktılar 1994'ten sonra tarım yoktu (C, 67)."

"Toprak doyuruyordu, yetiyordu. Ben ortaokuldan terk etmek zorunda kaldım o zaman 80 ihtilali dönemine denk geldi […] Ondan sonra tarıma yöneldik. Ondan sonra değişimlere ayak uydurduk, dönüşümlere ayak uydurduk. Bugünlere geldik yani (G, 56)."

Böylece yerli halk, üretici konumdan tüketici konumuna geçmiş ve kirayı modern yaşamda hayatlarını devam ettirmelerini sağlayacak bir geçim kaynağı olarak görmeye başlamıştır.

"Yerel halkı kentleşmeden sonra bir kısmı kiradan geçinmeye başlıyor bir kısmı da ne yapıyor, işte o mülkiyetini satıp, ticaretine yöneliyor. Yani ben o gruptanım mesela, kira gelirim nerdeyse yok diyebilirim. Çok az kira gelirim var. Biz o varlıkları satıp, ticaretin içinde büyütmeye çalışan bir kesimde var ama ağırlık burda yüzde seksenlerin üzeri kirasıyla. Çünkü yeterli geliyor kendisine. O kirasıyla işte ne bileyim, benim bildiği aileler var mesela çocuğunu okutmuş üniversite bitirtmiş ama bi KPSS'ye gidip bir kurumda başlamamış. Niye? Dedesi vermiş 5 tane ev. 5 tane evden 10 bin lira gelir elde ediyor. Öğleye kadar yatıyor. Ailelerin belirli bir kısmı da böyle, bu yapıda insanlar. Öyle çok üretici değiller […] Biz inşaat sektöründeyiz. Mesela var yerli halktan ticaret yapan insanlar var mesela sebze komisyonculuğu yapan insanlar var. Benzin istasyonu olan arkadaşlar var. Besicilik yapan arkadaşlar var. Özüne dönüp, et üzerine besicilik yapan arkadaşlar var. Ama şey bunların sayıları az yani.

Çeşitli ticaret yapan kişiler dedim ya hani yüzde on beşlerde filan kalır yani. Çok değil, ekonomiye katkıları çok fazla yok (G, 56)."

"Kirayla. Çoğu hep kirayla. İşte dükkan kirası alıyorlar, evleri kiraya veriyorlar. Hep öyle yani. Onlarda bağ bahçe bir şey kalmadı artık. Müteahhitlik yapanlar var muhtar gibi birkaç kişi var yani öyle […] Valla işte kimisi dolmuş alıp, kimisi otobüs aldı, onları çalıştırıyorlar. Kimisi okuyo işte hayat öyle devam edip gidiyor […] Hatta ben buraya geldiğimde böyle olacağı aklımdan, hayalimden geçmezdi. Ben 500 liraya aldım bir buçuk dönüm yeri. Hatta bin lira verdim sera yaptım. 12 metre eninde, 40 metre uzunluğunda. İki sene içinde ektim baktım bin lira verdim bir daha uzattım önünü, 20 metre daha uzattım. Böyle olacağını bilsem taş kaya yer alırdım burdan hiç ellemeden. Kaç tane dairemiz olurdu şimdi. Yüzün yukarı yat. Bir buçuktan aşağı kira yok. En ucuz benim kiracı var bir tane 1.400 liraya oturuyor. Yani ben kendimi düşünüyorum 1.400 lirayı nasıl veririm. Şu yüksek binalarda 1.500'den aşağı yok kira. Acayip oldu […] Aşağı yukarı 10 senedir filan böyle. Yani polisler çok geleli beri buraya polis teşkilatı geleli beri kiralar arttı […] Bizde emekli olduk. Yaylada da bir gecekondum var. Yazın yaylaya gidiyom. 5 hafta orda kalıyom Feslikan'da. Kışında burlarda emekli parasını alıyoz. Bir iki de kiram var. Onlarla geçiniyoz yani (H, 71)."

Ticaret ve sanayiye yönelen yerli halk da söz konusudur:

"Tarım bitti bizde. Şimdi gidiyon 7 liraya 8 liraya soğan alıyon. 10 liraya domates alıyon. Eskiden biz bunu satçaz diye ne çekerdik. Sandığını 5 liraya verirdim ben domatesin. Şimdi kilosu 10 lira. Emekliyim ben kendim ya. Sanayide oto kaplamam vardı, kaplamacıydım ben kendim. 31 sene devlete çalıştım hizmet. Vergimi vermişim. Ondan sonra emekli oldum. Dükkanı da sattım geldim. Acık rahat edem dedim. Baktım çiftçilik öldü. Gittim bende dükkan açtım. Eski sanayi vardı. Şarampolde. Sigorta hastanesini hemen geçtin mi sanayiye varırsın. Ora bizim ilk sanayimiz oraydı. Ordan dükkan aldım. Kaplama işi yapmaya başladım. Lastik alıp satmaya başladık yeni. 31 sene ordan emekli oldum geldim. Evi de götürdüm oraya […] çoğu dükkan açıldı. Burda çok dükkanı olan var. Bakkal açan market açan var şu açan bu açan var. Çeşitli sucusu elektrikçisi hepsi burdan çok yani bu mahalleden. Gün ısısını yapan işte burdan çoğu. Yerlisi, eskisi değil. Yerlileri ticarete atıldı. Ticarette 85'ten sonra acayip ilerleme kaydedildi. Özal devrinden sonra ticaret çok ataklaştı burda (I, 71)."

Katılımcılar, geleneksel yaşam araçlarının modern yaşamı devam ettirmelerine olanak sağlamadığını ve değişen toplumsal yaşamın getirdiği koşulların kentleşme sürecini adeta zorunlu kıldığını ifade etmişlerdir. Sosyo-ekonomik yaşantılarını devam ettirebilmek adına modern kentsel yaşantının hem hızlandırıcısı hem de devam ettiricisi oldukları görülmektedir. Tekeli bu durumu, daha net bir şekilde söyle özetlemektedir: "[M]odernleşme her ülkenin yaşaması gerekli/kaçınılmaz bir dönüşüme atıf yaptığı için, değişmeyi, direnilmesi gereken bir şey olmaktan çıkartarak, bir an önce gerçekleştirilmesi gereken bir amaç haline getirmektedir." (Tekeli, 2011:172).

Çok hızlı bir şekilde kentleşen Uncalı'nın günümüzdeki halini yaklaşık olarak kaç yılda aldığı da yerli halkın kentleşme sürecine adapte olma hızını ortaya çıkarması bakımından oldukça önemlidir.

"2008'de çoğu şey vardı (F, 47)."

"20 yılda. Son 20 yılda (G, 56)."

"Vallaha ilk yapılaşma, tam hatırlamıyorum da, aşağı yukarı 20 yıl falan yani tahminim. 20 yıldır filan, sonra mantar gibi büyüdü bura. Valla ne biliyim yani imara girince burası böyle oldu yani. Antalya'nın da en güzel mahallesi oldu yani (H, 71)."

"Şu an bitmek üzere, bitti yani inşaat yeri. En çok 2008 ile 2019 arasında Uncalı'da inşaat yeri hemen hemen bitti. Bitti. Çok az toplasan nerdeyse 200-300 dönüm arazi olur kalan. Bugünlerde arayan çokta yer yok Uncalı'da (C, 67)."

"Her sene kademe kademe gittikçe nüfus arttı burda. Şimdi bura doldu zaten. İnşaat yapılacak yer kalmadı (D, 87)."

"Meyve sebze kalmadı ama bitti yapılaşmaya geçti [...] Çakırlar, Doyuran, Aksekiler o taraflarda seralar var mesela. Eskiden burada da sera vardı ama kapandı. Yapılaşmaya girince kalmadı […] Bizim buranın yapılaşması bitti artık, şehir (A, 65)."

1998 yılında Uncalı bölgesine taşınan katılımcı ise değişimi şu şekilde ifade etmektedir:

"İlk taşındığımızda hep buralar portakal bahçesiydi. Eşim hatta balkonda oturunca mis gibi portakal kokuyor iyiki taşınmışız derdi. Şimdi portakallar gitti, binalar geldi (F, 47)."

2004 yılında Antalya'ya gelen bir başka katılımcı ise gözlemlerini şu şekilde aktarmaktadır:

"Geldiğimde inşaat vardı her tarafta ama bu yollar, asfalt yoktu […] Bu caddenin hepsi portakal bahçesiydi. Hepsi şimdi devretti (E, 65)."

"Ben geldiğimde eğitimciler, Elit, PTT sitesi vardı. Diğerleri inşaattı hep […] Migros'un arka tarafı boştu. Hatta araba kullanmayı öğrenmek için oraya gidiyordum. Şimdi oralar havuzlu siteler […] Kartal Başaran siteleri vardı. 98'de buradaki siteler inşaattı. Aşağı taraf toprak yoldu sonrasında toprak döküldü. Ben bisiklet süremeye giderdim. Hep lastiğim patlardı (F, 47)."

Katılımcıların ifade ettikleri üzere 1990'larda başlayan inşaatların yaklaşık 15 sene içerisinde hızla tamamlandığı ve Uncalı'nın yaklaşık olarak 2008 yılından itibaren günümüzdeki konumunu aldığı görülmektedir.

-Eğitim ve ulaşımdaki gelişmeler

Uncalı'nın kentleşme sürecine paralel olarak eğitim ve ulaşım alanında da çeşitli değişimler gerçekleşmiştir. Katılımcılar, alt yapı sistemlerinin ve toplu ulaşım imkânlarının nasıl bir gelişim seyri izlediğini şu şekilde aktarmaktadırlar:

"İlk önce ulaşım at arabalarıyla 60'larda, 55'lerde at arabasıyla. Daha sonra traktörlerle. Daha sonra şehir içi dolmuşlar başladı. Biz burdan Uncalı'dan dolmuş almaya başladık 80'den sonra […] Daha sonra da […] birleştik şehir içi dolmuşlarla, Uncalı dolmuşları, hatlar açıldı yeniden. Komple her yere çalışmaya başladı. Ulaşım o zaman başladı Uncalı'ya gelmeye. Emniyetin kalabalık olduğu için, onların çocuk çolukları da dolmuşlarla gideceği için. Otobüslerde 89-90'larda başladı. Yollar, Konyaaltı 1989-88, 88'lerde yollar açılmaya başlandı. İlk önce tek bir yol vardı Uncalı'ya Antalya'dan. Çakırlar asfalttan Hürriyet caddesine giriş devam edip Arapsuyu'ndan Konyaaltı'ndan Bahçelievler'den Doğu Garajı'na. Doğu Garajı'ndan çıkıp Ahatlı'dan dönüp dolaşıp gelip, böyle tek hat. Daha sonraları yollar açıldıkça 1992'de bu yol açıldı, Uncalı Caddesi, Gazi Mustafa Kemal Caddesi, Uncalı Caddesi açıldı. Daha sonra da aralarda inşaatlar oldukça komple her taraf açıldı imarın olduğu yerler. Daha sonra bankalar, Uncalı'nın alışveriş merkezleri meydana çıktıksıra, 1990-2000 arasında iş merkezleri yapıldıksıra, bankalar, alışveriş merkezleri yapıldı. Uncalı da ondan sonra şehirleşti. Konyaaltı'nın en modern mahallesi Uncalı (C, 67)."

"Ben geldiğimde 85'te bir tane otobüs gelirdi 2 saatte bir. Sabah erkenden başlardı akşam erkenden biterdi. Bura geliştikçe yavaş yavaş 1 otobüs 2 otobüs oldu. Şimdi otobüs çoğaldı burda (D, 87)."

"Şeyler gelişince dolmuşlar yetmemeye başladı […] Evler de çoğaldı, vatandaş da çoğaldı. Vatandaş çoğalınca dolmuşlar artık yetersiz kaldı, taşıyamıyordu. Otobüse çevirdiler (B, 74)."

Kalabalıklaşma beraberinde eğitime olan ihtiyacı da getirmiştir.

"Emniyet olunca, burada oturulmaya başlanınca talep oldu, polisler geldi. Onlar gelince çocukları da geldi. Çocukları çoğalınca okullar açıldı, öğretmenler geldi, öğretmenler çoğaldı. Sonra hastane yapıldı, doktorlar geldi. Öyle öyle gelişince talep çok oldu (F, 47)."

Katılımcılar, 1970'li yıllara kadar Uncalı'nın kendisine ait bir okulu olmadığı ve çocukların eğitim için kent merkezine veya Duraliler'e gittiklerini ifade etmişlerdir.

"O zaman eğitim tabi şimdiki kadar şey yoktu. Ya Antalya şehir merkezine gidip okul okuyordun ya burdan gidip Duraliler köyünde okuyordum. […] ufak bir okul yaptırdık burda Uncalı ilkokulu. Daha sonra liseler olmaya başladı, ilköğretimler oldu, orta öğretimler oldu (C, 67)."

Uncalı'da halk tarafından yapılan bu ilkokulda okuyan bir katılımcı ise deneyimlerini şu şekilde aktarmaktadır:

"İlk 1974 yılında ilkokulla Uncalı o zaman tanıştı. 2 derslikli bir okul. Ben orda okula başladım. 1-2-3 tek derslikte, tek öğretmen bu 3 sınıfa hitap edebiliyordu. 4-5'te ayrı bir derslikte. O da iki sınıfa tek öğretmenle yani toplam 5 sınıfı 2 tane öğretmen 1 müdür idare ediyordu. Sonra uzun bir zaman ortaokul olmadı burda. Ortaokula hep genelde dışarlara gidildi. İşte Siteler'de bir ortaokul yapıldı. Daha sonra ilk ve ortaokul birleşince, işte biz burda Konyaaltı okulunun yerini bağışladığımızda, bu hem ortaokul hem de ilkokul olarak kendi içinde çözüldü. Şimdi yine eski sisteme geçti, burası ilkokul, yan mahallede bir ortaokulla eğitim devam ediyor şu anda. Lise yeni liseler geldi. İşte bizim iki ders okuduğumuz ilkokul yerine bir lise yapıldı. Şimdi yine tekrar ikinci bir lise yapıldı, devlet lisesi. Ee yine özel okullardan da var. Tabi nüfus arttıksıra arz talebe göre. Ama çok yeterli değil şu anda yeni okullara ihtiyaç var ama (G, 56)."

Görüldüğü üzere tüm bu gelişmeler, kişilerin sadece sosyo-ekonomik yaşamlarında köklü değişikliklere sebep olmamış, kent mekânına özgü düzenlemeleri ve kurumları da beraberinde getirmiş ve geleneksel yaşam koşullarına göre hayatını idame ettiren halkın yaşamını tamamen değiştirerek yeni toplumsal koşullara uygun olarak yeniden düzenlemiştir.

Sonuç

Kentleşme sadece politik, ekonomik, fiziksel ve demografik bir değişim değil, bölgenin özellikleri, halkın tutumu ve dışarıdan gelen halkın bölgeye yaklaşımları kapsamında değerlendirilmesi gereken karmaşık ve çok boyutlu bir süreci de içermektedir. Bir diğer ifadeyle kentleşme, sadece dönemin koşulları tarafından dışarıdan dayatılan bir durum olarak görülmemeli, bölgelerin kendine özgü dinamiklerinin etkisiyle de gerçekleşen bir durum olarak değerlendirilmelidir. Aynı zamanda bölge halkının dönemin koşulları temelinde kentleşme sürecine karşı gösterdikleri tutum ve stratejilerinin de bir sonucu olarak yorumlanmalıdır. Çalışma kapsamında Uncalı Mahallesinde yaşayan halkın anlatılarından ve deneyimlerinden hareketle mahallenin tarihini incelemek ve yaklaşık 15 sene içerisinde neredeyse günümüzdeki halini almasını sağlayan kentleşme dinamikleri ortaya çıkarılmak istenmiştir. Bu amaç çerçevesinde mahallenin tarihinden hareketle, yerli ve sonradan gelmiş halkın kentleşme sürecini nasıl deneyimlediği, bunu etkileyen ve hızlandıran faktörlerin neler olduğu ortaya çıkarılarak çok kısa bir sürede kentleşmesini sağlayan dinamikleri anlaşılmak istenmiştir.

Elde edilen verilerden hareketle ülkenin politik tutumunun Uncalı mahallesinin kentleşmesi sürecine önemli etkilerde bulunduğu görülmüştür. İmarın gelmesi, toplu konut idaresinin kurulması, 24 Ocak Kararları gibi çeşitli politik süreçler, ulusal düzeyde tüm şehirlerde olduğu gibi Uncalı'nın da kentleşme sürecinin önünü açan temel faktörler olarak karşımıza çıkarmaktadır. Bulgular, bunlara ek ve farklı olarak, bölgeye özgü dinamiklerin de var olduğu göstermiştir. Bölge, imarın gelmesinden sonra polis lojmanları inşa edilene kadar kentleşme sürecine girmemiştir. Ancak lojmanların ardından bölgede karakol ve emniyet müdürlüğünün hizmete açılması, bölgenin değişim sürecini de beraberinde getirmiştir. Tüm bunlar, bölgenin göç almasını ve kalabalıklaşmasını sağlayarak konut ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Konut ihtiyacına olan talep giderek artmış, arazilerin değerlenmesini ve ran-

tın yükselmesini sağlamıştır. Aynı zamanda bölgenin miras ve tapu sorununa sahip olmayan bir yerleşim yeri olması da yapılaşmanın önünde engel olabilecek bir durumu ortadan kaldırmıştır. Bu süreçte yerli halk, devletin yeni ekonomi politikasını ve bölgenin kalabalıklaşmasını, tarımı devam ettirmelerini zorlaştırıcı bir etken olarak değerlendirmişlerdir. Modern yaşam koşullarının pahalılaşması da eski düzenlerini devam ettirmelerini engellemiş ve adeta halkı yapılaşma sürecine itmiştir. Bölge halkının tutumu da bu süreçte belirleyici bir diğer etken olarak karşımıza çıkmıştır. Değişime karşı direnen ve yeni koşullar çerçevesinde var olanı devam ettirmeye yönelik bir tutum sergilemedikleri ve dönüşüme hızla ve tamamen ayak uydurdukları görülmüştür. Böylece hem yerli halk, hem de bölgeye gelen halk, kentleşme sürecinin hem devam ettiricileri hem de hızlandırıcı unsurları olarak karşımıza çıkmıştır.

Genel olarak değerlendirildiğinde çalışma kapsamında elde edilen veriler, ulusal ve küresel düzeyde gerçekleşen politik ve ekonomik tutumların Uncalı'nın kentleşme süreci üzerindeki kaçınılmaz etkilerini görmemizi sağlamıştır. Aynı zamanda sonuçlar, makro düzeydeki bu etkilerin yanı sıra mahallenin kendisine özgü kentleşme dinamikleri olduğunu ve bunların Uncalı'nın izlediği kentleşme süreci üzerinde belirleyici bir etkiye sahip olduğunu göstermiştir.

Kaynakça

ABRAMS, L. (2010). *Oral History Theory*. London and New York: Routledge.

ASİLİSKENDER, B. (2008). *Modernleşme ve Konut; Cumhuriyet'in Sanayi Yatırımları ile Kayseri'de Mekansal ve Toplumsal Değişim*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

ASSMANN, J. (2015). *Kültürel Bellek: Eski Yüksek Kültürlerde Yazı, Hatırlama ve Politik Kimlik*. (çev. A. Tekin). İstanbul: Ayrıntı.

BAL, Ö. (2018). Sözlü Tarih. D.A. Arslan. (Ed.). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem ve Teknikleri* (Genişletilmiş 2. Baskı). Ankara: Paradigma Akademi, (s. 229-259).

BAL, H. (2015). *Kent Sosyolojisi*. Bursa: Sentez.

BAYRAKTAR, U., Beyhan, B., Kiper, N., Yoloğlu, A.C. ve Erkılıç H. (2015). "Akdeniz Bölgesi'nde Kentleşme Sürecinin Kırsal Bileşenleri: 70 Yıl Sonra Erdemli". Planlama. 25(2):134–146. doi: 10.5505/planlama.2015.96977

BERNSTEİN, D.M., Nourkova V. ve Loftus, E.F. (2008). *From Individual Memories to Oral History. A.M. Columbus*. (Ed.). Advances in Psychology Research: Volume 54. Hauppauge, NY, US: Nova Science Publishers. (s.157-181).

CRESWELL, J.W. (2018). *Nitel Araştırma Yöntemleri: Beş Yaklaşıma Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni* (3. baskıdan çeviri). (çev. ed. M. Bütün ve S.B. Demir). Ankara: Siyasal Kitabevi.

ÇİMRİN, H. (2006). *Yakın Geçmişe Yolculuk, Bir zamanlar Antalya: Tarih, Gözlem ve Anılar*. Antalya: Antalya Ticaret ve Sanayi Odası.

ERGİNSOY, G.B. (2006). *Adalılar: İmroz'dan Gökçeada'ya*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

GÜÇLÜ, S. (Özen). (2002). *Kentlileşme ve Göç Sürecinde Antalya'da Kent Kültürü ve Kentlilik Bilinci*. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Kültür Eserleri.

GÜÇLÜ, S. (2011). "Kent Sosyolojisi ve Kentsel Araştırmaların Geleceği Üzerine Bazı Düşünceler". *Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi, MJH*. 1(1): 141-155. doi: 10.13114/MJH/20111818

GÜLEÇ SOLAK, S. (2014). *Mekân-Kimlik Etkileşimi ve Kentsel Mekândaki Tezahürleri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.

HATT, P.K ve REİSS, A.J. (2002). *Kentsel Yerleşimlerin Tarihi. 20. Yüzyıl Kenti* (der. ve çev. B. Duru ve A. Alkan). Ankara:İmge, (s.27-35).

JANESICK, V.J. (2010). *Oral History of the Qualitative Researcher: Choreographing the Story*. New York: The Guilford Press.

KOYUNCU, A. (2009). "Küresel Kentte Komşuluk". Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi. (22): 23-42

MANAVOĞLU, E. ve KUTLU, N.Ö. (2012). Antalya Kenti'nin 1950'den Günümüze Kentleşme Sürecinin Değerlendirilmesi. Dünden Bugüne Antalya. Antalya: T.C. Antalya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, (s.175-185). http://www.antalyakulturturizm.gov.tr/TR-68961/dunden-bugune-antalya.html

NEYZİ, L. (1999). *İstanbul'da Hatırlamak ve Unutmak: Birey, Bellek ve Aidiyet*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

NEYZİ, L.(2004). *"Ben Kimim?":Türkiye'de Sözlü Tarih, Kimlik ve Öznellik*. İstanbul: İletişim.

OCAK, E. (1996). *Kentin Değişen Anlamı*. Birikim. (86-87):32-41
PATTON, M.Q. (2002). *Qualitative Research and Evaluation Methods*. United States of America: Sage Publications.
TEKELİ, İ. (2011). *Modernizim, Modernite ve Türkiye'nin Kent Planlama Tarihi*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
WIRTH, L. (2002). *Bir Yaşam Biçimi Olarak Kentlileşme. 20. Yüzyıl Kenti*. (der. ve çev. B. Duru ve A. Alkan), Ankara: İmge, (s.77-106).
YILDIRIM, A. ve ŞİMŞEK, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (Genişletilmiş 10. Baskı). Ankara: Seçkin.